

Ryhmän toiminta

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin.

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen linja 17
00530 Helsinki

Käsikirjoitus

Eeva-Liisa Markkanen, nuorisotyön suunnittelija, MLL

Työryhmä

Kirsi Pihlaja
Terhi Rapeli
Juuso Repo

Ulkoasu

Hahmo

Taitto

Virma

Kuvat:

Keksi/Eva Persson
Matti Matikainen
Raisa Kyllikki Karjalainen

Paino:

Hämeen Kirjapaino Oy, 2015

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi.

MLL tuntee perheiden arjen ja tarjoaa eri elämäntilanteissa vertaistukea, monipuolista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Suomen suurimpaan lastensuojelujärjestöön kuuluu 88 000 jäsentä, 558 paikallisyhdistystä, 10 piirijärjestöä ja keskusjärjestö.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja Nuortennetin kirjepalvelu vastaa noin 30 000 yhteydenottoon.
- Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu vastaa noin 1 100 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 12 000 MLL:n tukio-pilasta, internetissä nuoria tukee noin 20 verkkotukaria eli verkk@ria.
- Lähes 1 100 MLL:n kouluttamaa lastenhoitajaa työskentelee noin 5 000 perheessä.
- Yli 600 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää yli 550 perhekahvilaa, joissa kokoonnutaan noin 15 500 kertaa.
- MLL:ssa toimii lähes 300 vertaisryhmää ja muuta aikuisten ryhmää.
- MLL:n kerhoissa käydään noin 511 000 kertaa.
- MLL järjestää koulujen alkaessa Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan yli 55 000 ekaluokkalaisen ja noin 50 000 seitsemäsluokkalaisen vanhemmat.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

www.mll.fi

Sisältö

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit | s. 4

Tukioppilaalla on monta ryhmäroolia | s. 6

Tavoitteet | s. 6

Materiaalin sisältö | s.8

Osio 1. Toimiva ryhmä? | s. 8

Osio 2. Erilaiset ryhmäilmiöt | s. 8

Osio 3. Taitavaksi ryhmän ohjaajaksi | s. 9

Osio 4. Ryhmään vaikuttaminen | s. 9

Lähteet | s. 10

MLL:n tukioppilastoiminta | s. 11

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit

TUKIOPPILAIDEN KOULUTUS

- Koulutus tukee tukioppilaa valmiuksia toimia tehtävässään ja antaa välineitä toiminnan kehittämiseen.
- Toiminnallisen työskentelyn avulla tukioppilaa tarvitsemia taitoja voidaan harjoitella turvallisesti ja tavoitteellisesti.
- Koulutus ohjaa myös toiminnan yhteiseen suunnitteluun, arvioimiseen ja kehittämiseen.

Ryhmän toiminta

- Millainen on hyvä ryhmä?
- Ryhmän kehitysvaiheet ja ilmiöt
- Taitavaksi ryhmän ohjaajaksi
- Miten ryhmään voi vaikuttaa?

Kiusaamisen ehkäiseminen

- Kiusaaminen ilmiönä
- Yhteinen vastuu
- Pieniä suuria tekoja
- Me toimimme!

Mediakasvatus

- Myönteinen netinkäyttö – parempi internet
- Vastuullinen, osallistuva ja vaikuttava nuori
- Yhteisöllisyys digiajan koulussa
- Eettisesti digikulttuurissa

Tunne- ja vuorovaikutustaidot

- Tunteiden nimeäminen, tunnistaminen ja ilmaiseminen
- Minäkäsitys ja itsetunto
- Empatiataidot
- Kunnioittava vuorovaikutus

Koulutus- materiaalin käyttö

Jokaiseen koulutusmateriaaliin kuuluu opasvihkonen ja verkossa olevat tehtäväkortit: mll.fi/tukioppilastoiminta. Opasvihkossa on kunkin koulutusmateriaalin tavoitteet, asiiasältöön liittyvät taustatiedot ja ehdotukset työskentelytavoista. Aiheeseen liittyvät tehtäväkortit löytyvät netistä ja ne voi tulostaa käyttöönsä.

Jokainen koulutusmateriaali on laadittu kuuden oppitunnin mittaiseksi. Koulutusmateriaali on jaettu aiheittain pienemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta koulutuksen voi jakaa useammalle eri kerralle. Tämä on tarpeen muun muassa silloin, kun tukioppilastoiminta on koulussa valinnaisaineena.

Koulutusmateriaaleista voi rakentaa oman koulutuskokonaisuuden yhdistämällä osia ja harjoituksia eri materiaaleista (I Tunne- ja vuorovaikutustaidot, II Ryhmän toiminta, III Kiusaamisen ehkäiseminen ja IV Mediakasvatus).

Jokaisessa tehtäväkortissa on toiminnallinen harjoitus ja sitä taustoittava teoriaosuus. Tehtäväkortit tukevat myös ohjaajaa rakentamaan juuri omalle ryhmälle ja omiin tavoitteisiin sopivan koulutuksen, sillä eri osioiden tehtäviä on helppo yhdistellä. Jokaiseen aiheeseen on useampi harjoitus, mikä lisää ohjaajan valinnanvapautta, ja omat painotukset on entistä helpompi huomioida.

Materiaalien soveltaminen

Kummitunnit:

Monet tehtäväkorttien harjoituksista sopivat myös tukioppilaiden itsensä vetäminä kummitunneille. Kun tukioppilas valmistautuu kummitunnin pitämiseen, on tärkeää on tärkeää, että tukioppilas käy etukäteen tehtävän ohjaamiseen liittyvät kysymykset läpi. Esimerkiksi: "Mitä minun tulee huomioida, kun ohjaan harjoitusta nuoremmille oppilaille?" "Millaisia haastavia tilanteita harjoituksen yhteydessä voi nousta esiin?"

Tietoiskut:

Harjoituksista voi rakentaa lyhyen toiminnallisen tietoiskun tukioppilaskokoukseen tai -tapaamiseen.

Valinnanvapaus:

Materiaalista voi avainsanoja hyödyntämällä helposti poimia yksittäisiä harjoituksia täydentämään muita koulutuskokonaisuuksia.

KiVa-teemat:

Koulutusmateriaalin sisällöissä on paljon KiVa-koulun yläkoulumateriaalin teemojen aiheita. Materiaalia voi hyödyntää KiVa-teemojen käsittelyssä ja tukioppilaita voi ottaa mukaan teemojen suunnitteluun ja toteutukseen.

Monikäyttöisyys:

Harjoitukset soveltuvat käytettäväksi eri oppiaineiden opetuksessa tai luokanohjaajan tunneilla sekä nuorisotyössä.

Toiminnallisia elementtejä opetukseen:

Vuonna 2016 voimaan tulevissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan oppilaan vuorovaikutus- ja tunnetaitojen tukemista sekä monipuolisten opetustekniikoiden käyttöä. Koulutuksen harjoituksia voi käyttää apuna toiminnallisten ja vuorovaikutuksellisten elementtien lisäämisessä opetukseen.

Tukioppilaalla on monta ryhmäroolia

Ryhmän toiminnan ja dynamiikan ymmärtämisellä on suuri merkitys tukioppilastoiminnassa. Tukioppilastoiminnan tavoitteena on edistää koko koulun yhteisöllisyyttä ja luoda myönteistä kouluilmapiiriä. Tukioppilaat vahvistavat hyvää yhteishenkeä ja positiivista ilmapiiriä, luovat myönteistä vuorovaikutuskulttuuria, ehkäisevät kiusaamista ja tukevat yksinäisiä oppilaita. Jotta toiminta on tavoitteellista ja vaikuttavaa, tulee tukioppilaiden ymmärtää ryhmän toimintaa ja erilaisia ryhmäilmiöitä.

Tukioppilas toimii sekä ryhmän ohjaajan ja vaikuttajan että ryhmän jäsenen roolissa. Esimerkiksi kummitunnit ja erilaisten hyvää yhteishenkeä lisäävien tapahtumien ja teemapäivien järjestäminen ovat yksi tukioppilastoiminnan toimintamuodoista, jossa tukioppilaat ovat ohjaajan roolissa. Ryhmädynamiikan ymmärtäminen luo pohjaa ohjaamistaitojen kehittymiselle ja haastavien ohjaamistilanteiden ratkaisemiseen. Tukioppilaiden järjestämällä hyvää yhteishenkeä lisäävällä toiminnalla pyritään siihen, että kaikki voivat tuntea kuuluvansa yhteisöön. Tällä tavoin tukioppilaat tekevät myös tärkeää kiusaamista ennaltaehkäisevää työtä. Tukioppilaan on tärkeä ymmärtää ryhmäilmiöitä ja ryhmän toimintaa, jotta hän voisi ymmärtää kiusaamisen syitä ja seurauksia sekä tukea

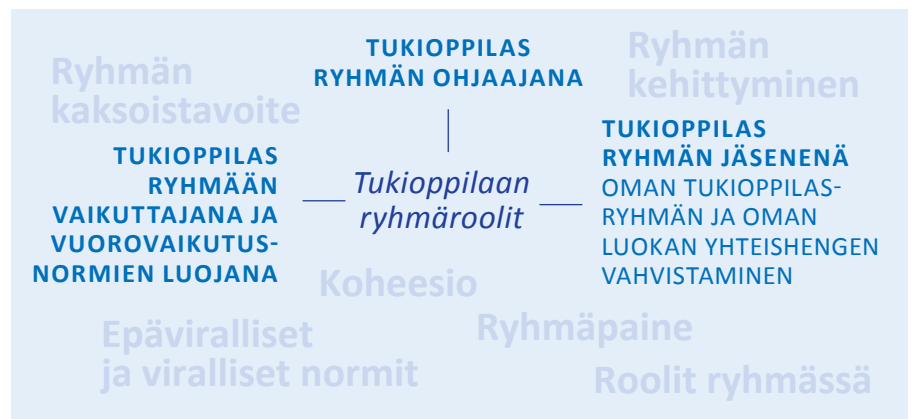
kiusatuksi joutunutta tai ryhmän ulkopuolelle jäänyttä oppilasta.

Mediaympäristöt ovat merkittävä osa nuorten keskinäistä vuorovaikutuskulttuuria myös koulussa. Ryhmään kuulumisen tunnetta voidaan esimerkiksi vahvistaa luokan omilla sosiaalisen median palveluihin luoduilla ryhmillä tai yhteisöillä. Yhtä lailla näissä palveluissa voidaan myös sulkea joku oppilas ryhmän ulkopuolelle. Nuorten mediamaailma muuttuu jatkuvasti. Koulun aikuiset eivät useinkaan tiedä, mitä nuorten keskinäisissä suhteissa sosiaalisessa mediassa tapahtuu ja millaisia verkostoja nuorilla sosiaalisessa mediassa on. Tämän materiaalin harjoitukset ohjaavatkin ottamaan myös nuorten mediamaailman osaksi ryhmän toiminnan pohtimista. Samalla kun tukioppilaat lisäävät ymmärrystään ryhmätoiminnasta erilaisissa mediaympäristöissä, saa ohjaaja tukioppilailta ajankohtaista tietoa oppilaiden mediankäyttötavoista, kokemuksista ja asenteista.

i ”Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuuluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omissa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa. Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta.”

Perusopetuksen opetus-
suunnitelman perusteet 2014

Tukioppilailla on ryhmätoiminnan näkökulmasta tärkeä tehtävä vaikuttajina – tukioppilaat rakentavat normeja ja ovat esimerkkinä nuoremmille oppilaille. Myös tässä tärkeässä tehtävässä onnistuakseen tukioppilaiden on tärkeä ymmärtää ryhmäilmiöitä sekä tunnistaa ja ymmärtää kouluyhteisön virallisia ja epävirallisia normeja.

Tavoitteet

Tavoitteena on vahvistaa tukioppilaiden ryhmässä toimimisen taitoja ja kykyä ohjata ryhmiä sekä lisätä tukioppilaiden tietoa siitä, millaisia prosesseja ryhmän toimintaan liittyy. Materiaali tukee myös tukioppilaiden tutustumista toisiinsa ja auttaa luomaan tukioppilasporukkaan myönteistä ilmapiiriä. Koulutusmateriaali antaa välineitä oman toiminnan suunnitteluun. Lisäksi se vahvistaa tukioppilaiden näkemystä siitä, että heidän toiminnalla on merkitystä, jotta kukaan ei jäisi kouluyhteisössä yksin ja kaikilla olisi mahdollisuus liittyä turvallisesti vertaisryhmään.

Koulutus lisää tukioppilaan valmiuksia

- ymmärtää, millaisista elementeistä hyvä ryhmä rakentuu,
- tunnistaa ja ymmärtää ryhmään liittyviä ilmiöitä ja käsitteitä,
- tunnistaa ryhmään liittyviä rooleja itsessä ja muissa,
- kehittää ryhmän ohjaamiseen liittyviä taitoja ja saada ideoita ryhmän kanssa toimimiseen ja ryhmäyttämiseen,
- ymmärtää, miten ryhmään voi vaikuttaa,
- ja suunnitella tukioppilaiden toimintaa niin, että se tukee ryhmän rakentumista turvallisesti.

i ”Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta.”

Perusopetuksen opetus-
suunnitelman perusteet 2014

Vertaisohjaaminen haastaa ja palkitsee

Tarve ryhmään kuulumisesta on perustavanlaatuisen kaikille ihmisille. Nuorille vertaisryhmään kuulumisen ja hyväksytyksi tulemisen kokemus on erityisen tärkeä, sillä nuoruus on voimakasta identiteetin rakentamisen aikaa. Kouluympäristö on kenties merkittävin nuorten ryhmäsuhteiden muodostumisen arena. Toisaalta nuorten elämässä virtuaaliyhteisöllisyys ja koulu yhteisöllisyys kietoutuvat myös osin toisiinsa: nuorten nettikaveripii-rit ovat pääosin osa samoja kuin kaveripii-rit koulusta ja vapaa-ajalta.

Suomalaisten nuorten huonosta kouluviihtyvyydestä on keskusteltu paljon. Monet kouluviihtyvyyteen vaikuttavat tekijät ovat koulun aikuisille usein osittain piilossa tai tunnistamattomia. Nuorten kannalta koulua ei voi ymmärtää tarkastelemalla vain oppitunteja. Koulu on myös nuorten välisen sosiaalisuuden arena, jossa muovautuu hierarkioita ja jossa nuorten on löydettävä paikkansa toisten nuorten keskuudessa. Tällä sosiaalisella arenalla nuorten välisellä toiminnalla on tärkeä rooli, joka määrittelee heidän ryhmäsuhteitaan ja minäkuvaansa. Yksin jäämisen pelko on yksi keskeisin koululaisen arjessa oleva jännite. Johonkin ryhmään pääsy on tärkeä kriteeri, jonka puitteissa myös koulussa koettua viihtymistä arvioidaan.

Useimmille oppilaille opettajan antamaa palautetta merkittävämpää on kavereiden tuki ja aseman säilyttäminen yhteisössä. Nuoret ovat valppaita havainnoimaan omaa vertaisryhmäänsä ja varmistamaan, että eivät erotu viiteryhmästään väärällä tavalla.

Ryhmään kuulumisella ja sosiaalisilla suhteilla on siis suuri merkitys nuorten arjessa, ja oppilasryhmien sosiaaliset suhteet ovat moniulotteisia. Ryhmän rakentaminen toimivaksi ja turvalliseksi on haastava tehtävä. Tukioppilaiden rooli vertaisohjaajina poikkeaa kuitenkin merkittävästi siitä asemasta, joka opettajalla tai muulla koulussa toimivalla ammattilaisella on nuorten ohjaajana. Vertaisten ohjaamassa toiminnassa nuorella on mahdollisuus oppia ja tuoda esiin asioita, joita kanssakäyminen aikuisen kanssa ei tavoita. Nuoret omaksuvat uusia ajatuksia ja käyttäytymismalleja helpommin toisiltaan kuin opettajilta tai muilta aikuisilta. Erityisesti ryhmän toimintaan ja sosiaaliin suhteisiin liittyvissä asioissa samaa todellisuutta elävät vertaisohjaajat ovat tärkeitä yhteisten positiivisten vuorovaikutusnormien luojina.

Tukioppilaat vertaisohjaajina

Tukioppilaat toimivat ryhmän ohjaajina monenlaisissa tilanteissa: ryhmäytymispäivän aktiviteetteja ohjatessaan, kummitunteja pitäessään tai välituntitoimintaa järjestäessään. Ohjaajana toimiminen on myös yksi tukioppilana olemisen jännittävämpiä puolia. Jokainen tukioppilas on omanlaisensa persoona omine mieltymyksineen ja vahvuuksineen. Ei ole yhtä oikeaa tapaa ohjata ryhmää.

Tukioppilana ei tarvitse olla ylivertainen esiintyjä, valtavan sanavalmis tai valmis heittäytymään. Tärkeintä on toimia omaa persoonaa ja vahvuuksiaan hyödyntäen. Ohjaajana toimiessaan nuorten suurin huolenaihe saattaa olla ryhmän edessä oleminen: Miten esiintyn vakuuttavasti? Osaanko toimia ryhmän edessä? Esiintymistaitojakin toki tarvitaan, mutta niitä tärkeämpää on ryhmän toiminnan käynnistäminen. Ohjaaja ei seiso valokiilassa, vaan auttaa ryhmää suoriutumaan kohti tavoitetta. Tukioppilasryhmässä olisikin hyvä pohtia myös sitä, miten tehtäviä voi oppilaiden kesken jakaa niin, että jokainen saisi hyödyntää omia vahvuuksiaan ja toisaalta myös kehittyä myös niillä osa-alueilla, jotka eivät tunnu omimmilta.

Kannustamista ja esimerkkiä

Vertaisohjaajan toimintaa voi havainnollistaa tarkastelemalla vertaisohjaajalle asetettuja rooleja. Oinosen ym. (2014) tutkimuksessa hahmotettiin kolme erityyppistä roolia: asiantuntijarooli, roolimalli ja virikkeiden antaja. Myös tukioppilastoiminnassa tukioppilaat toimivat osittain näissä kaikissa rooleissa. Tutkimuksessa havaittiin että kun vertaisohjaajan toimintaa tarkastellaan ohjaajan roolinäkökulmasta, saattaa toimintaan osallistuvien nuorten rooli muodostua melko kapeaksi toiminnan ja tiedon vastaanottajaksi. Vertaisryhmän ohjaaminen ei myöskään ole helppoa. Ohjaajan roolin omaksuminen on haasteellista eivätkä kaikki nuoret suinkaan ole innokkaita lähtemään mukaan vertaisten ohjaamaan toimintaan. Tukioppilaille tulisikin painottaa ohjauksen vuorovaikutuksellista luonnetta ja yhdessä toimimisen ja tekemisen näkökulmaa. Vertaisohjaajina tukioppilaiden ei tarvitse olla sosiaalisten taitojen opettajia tai malliesimerkkejä, vaan he toimivat ikään kuin fasilitaattorin roolissa – kannustavat keskustelemaan, kyseenalaistamaan,ideoimaan ja toimimaan. Tukioppilaat antavat hyvää esimerkkiä siitä, miten positiivisella käytöksellä ja kaikkien huomioimisella luo-

daan viihtyisää kouluympäristöä ja tehdään muita kunnioittavasta käytöksestä osa vertaisryhmässä hyväksytyjä vuorovaikutusnormeja.

Vertaisohjaaminen vaatii nuorilta monenlaisia taitoja. Toisaalta vertaisohjaajana toimiminen myös opettaa paljon. Nuori oppii johtamaan, ohjaamaan, suunnittelemaan, ideoimaan, kantamaan vastuuta, arvioimaan ja ottamaan palautetta vastaan. Taustalla toimivan aikuisen ohjaajan on pidettävä jatkuvasti tuntosarvet pystyssä ja oltava valmiina tulemaan avuksi ja tueksi silloin, kun näyttää siltä, että tukea tarvitaan. Ohjaajan on muistettava, että myös tukioppilana toimiva nuori vielä harjoittelee itsekin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja.

MUISTILISTA TUKIOPPILASOHJAAJALLE

- Osallisuus ja aito mahdollisuus ideoita ja esittää mielipiteitä edellyttävät turvallista ryhmää, jossa vallitsee luottamuksen ilmapiiri. Varaa riittävästi aikaa tukioppilasryhmän keskinäiselle ryhmäytymiselle ja yhteisten pelisääntöjen sopimiselle.
- Kerro osallistujille harjoitusten tavoitteet ja merkitys. Tee näkyväksi myös ryhmän kaksoistavoite: asiatavoitteen lisäksi on tärkeä huolehtia ryhmän tunnetavoitteesta, kiinteydestä.
- Opittavan asian merkityksellisyys syntyy siitä, miten opittava asia liittyy oppijan aiempaan tietoon tai taitoon. Kannusta oppilaita omien kokemusten hyödyntämiseen ja ratkaisuvaihtoehtojen pohtimiseen.
- Kannustus ja rakentava palaute motivoi oppilaita ja auttaa kehittämään omaa toimintaa. Ohjaa oppilaita harjoitusten pohdintaan sekä opitun ja kokemusten arviointiin.
- Kiinnitä huomiota omaan tapasi ohjata ryhmää. Perustele toimintatapojasi ja ratkaisujasi. Mieti, millaisen mallin ryhmän ohjaamisesta haluat osallistujille antaa.

Materiaalin sisältö

1. Osio Toimiva ryhmä

Tunne ryhmään kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta on tärkeä kaikille. Turvallisessa ryhmässä jokainen kokee kuuluvansa joukkoon, uskaltaa osallistua ja ilmaista mielipiteensä. Hyvässä ryhmässä on helppo ja mukava työskennellä. Ensimmäisessä osiossa pohditaan hyvän ja turvallisen ryhmän muodostumista tukioppilaiden omien kokemusten

kautta. Harjoituksissa tutustutaan toisiinsa, etsitään ryhmän jäseniä yhdistäviä ja erottavia asioita, pohditaan omaa sosiaalista verkostoa ja laaditaan yhteinen määritelmä hyvälle ja turvalliselle ryhmälle.

TOIMIVA RYHMÄ -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

201. OLENKO AINOA TAI
202. VAIHDA PAIKKAA
203. TUTUSTUMISRUUDUKKO
204. ERILAISUUDEN KUKKA
205. SOSIAALISET VERKOSTONI
206. HYVÄN RYHMÄN MÄÄRITELMÄ

Avainsanat

- Ryhmän määritelmä
- Ryhmään kuuluminen
- Ryhmän kaksoistavoite
- Ryhmän kehitysvaiheet
- Yhteishenki

2. Osio: Erilaiset ryhmäilmiöt

Ryhmädynamiikkaan liittyvien ilmiöiden ymmärtäminen lisää tukioppilaiden kykyä pohtia hyvän yhteishengen ja yhteisöllisyyden syntymistä monipuolisemmin. Toisaalta se myös syventää heidän kykyään pohtia ryhmän turvallisuutta horjuttavia tekijöitä. Toisen osion harjoituksissa tehdään näkyväksi ryhmään liittyviä ilmiöitä ja pohditaan niiden esiintymistä omassa kouluyhteisössä ja mediaympäristöissä. Harjoitusten tavoitteena on myös herättää tukioppilaita pohtimaan, millä tavalla he voivat omalla toiminnallaan edistää hyvän ryhmädynamiikan syntymistä. Lisäksi harjoitusten tavoitteena on kuvata ryhmän toimintaan liittyviä haasteita.

ERILAISET RYHMÄILMIÖT -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

207. SAMANLAINEN ERILAINEN RYHMÄ
208. SANOMALEHTITUOLIT TAI
209. PAPERITOTEEMIT
210. RYHMÄN ROOLIT

Avainsanat

- Normit
- Roolit ryhmässä
- Koheesio

3. Osio Taitavaksi ryhmän ohjaajaksi

Tukioppilaat tarvitsevat ryhmän ohjaamiseen liittyviä taitoja esimerkiksi uusien oppilaiden ryhmäyttämässä, kummituntien pitämisessä sekä teemapäivien ja erilaisten tapahtumien ja tempausten järjestämisessä. Ohjaajan rooli on usein jännittävä. Kolmannen osion harjoituksissa

pohditaan omia valmiuksia ja vahvuuksia ryhmän ohjaajana ja valmistaudutaan haastavien tilanteiden kohtaamiseen. Harjoituksissa myös pohditaan ryhmään liittymistä ja ulkopuolella jäämistä omien kokemusten pohjalta.

TAITAVAKSI RYHMÄN OHJAAJAKSI -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 211. MINÄ RYHMÄN OHJAAJANA
- 212. YHTEINEN SARJAKUVA
- 213. MIELIKUVAMATKA 7.-LUOKKALAISEKSI

Avainsanat

- Ryhmäyttäminen
- Ryhmän säännöt
- Ryhmän ohjaaminen
- Ryhmään liittyminen
- Ryhmän ulkopuolelle jääminen

4. Osio: Ryhmään vaikuttaminen

Ryhmädynamiikalla on suuri vaikutus yksilön toimintaan ja hänen tekemiinsä valintoihin. Ryhmän viralliset ja epäviralliset normit vaikuttavat voimakkaasti siihen, millaiset asiat tietyssä ryhmässä ovat hyväksytyjä ja millaisilla asioilla ryhmässä saa arvostusta. Neljännen osion harjoituksissa paneudutaan syntyviin normeihin ryhmässä sekä pohditaan epävirallisten normien tunnistamista. Harjoituksissa käsitellään myös ennakkoluuloja ja stereotyyppioita ja puretaan niiden synnyttämiä leimoja niin koulu yhteisössä kuin nuorten mediaympäristöissäkin. Tukioppilaat pohtivat omaa rooliaan myönteisten vuorovaikutusta edistävien normien luojina ja laativat omalle tukioppilasryhmälleen yhteisen muistilistan siitä, millaisiin ryhmän ohjaamiseen liitty-

viin asioihin he haluavat kiinnittää huomiota omassa toiminnassa.

viin asioihin he haluavat kiinnittää huomiota omassa toiminnassa.

RYHMÄÄN VAIKUTTAMINEN -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 214. ERI LAISET TERVEHDYKSET
- 215. AUTIOLLE SAARELLE
- 216. STEREOTYPIASEINÄ
- 217. RYHMÄN OHJAAJAN MUISTILISTA

Avainsanat

- Viralliset ja epäviralliset normit ryhmässä
- Ryhmäpaine
- Stereotyyppiat ja ennakkoluulot

Lähteet

- Harinen P. & Halme J. 2012. Hyvä paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa. Suomen Unicef.
- Kiilakoski T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Muistiot 2012: 6. Opetushallitus.
- Oinonen R., Helenius J., & Eskola J. 2014. Riskillä vai hallitusti? Osallistava vertaisoppiminen nuorten turvallisuutta edistävissä interventioissa. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2014, vol. 15.
- Paju P. 2011. Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Julkaisuja 115. Nuorisotutkimusseura.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.

Tehtäväkorteissa käytetyt lähteet:

- Haapaniemi R. & Raina L. 2014. Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen käsikirja. PS-kustannus.
- Junttila N. 2010. Social competence and loneliness during the school years – Issues in assesment, interrelations and intergenerational transmission. Turun yliopisto.
- Kauppila R. 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. PS-kustannus.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Kuulun! välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen.
- Pennington D. C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Gaudeamus.
- Repo-Kaarento S. 2007. Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä? Kansanvalistusseura.
- Sainio, M., Kaukiainen, A., Willför-Nyman, U., Annevirta, T., Pöyhönen, V., & Salmivalli, C. 2009. KiVa-koulu. Opettajan opas yläkoululle. Turun yliopiston psykologian laitoksen Tutkimuksesta käytäntöön -julkaisusarja, 4.
- Salovaara R. & Honkonen T. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. PS-kustannus.
- Tuominen S. & Alanen V. 2010. Kerho käyntiin. Tukioppilaiden mediakerhon apuohjaajana. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

MLL:n tukioppilastoiminta

Laatukriteerit

Tukioppilaat ovat vapaaehtoisia nuoria, jotka tarvitsevat koulutusta, aikuisten ohjausta ja koko koulun tuen työlleen. Parhaiten he onnistuvat tehtävässään silloin, kun koulussa hyödynnetään MLL:n tarjoama tuki, varataan toiminnalle tilat ja riittävästi aikaa. Liitto on koonnut suosituksia ja hyviä toimintatapoja tukioppilastoiminnan kehittämiseksi.

Tarkista, toteutuvatko nämä omassa koulussasi.

Arvot

- Yhdenvertaisuus
- Vapaaehtoisuus
- Ilo
- Luottamuksellisuus
- Nuoruus ja nuoruuden arvostus
- Osallisuus ja nuorten äänen kuuluminen

Vastuut kouluissa

Rehtori

- tarkistaa, että tukioppilastoiminta on osa koulun opetus- ja vuosisuunnitelmaa.
- valitsee koululle kaksi tukioppilasohjaajaa ja varmistaa, että he osallistuvat MLL:n koulutuksiin.
- tarjoaa toiminnalle tilat ja riittävästi aikaa.
- huolehtii, että koulun oppilaat, vanhemmat ja opettajat tietävät tukioppilastoiminnan tavoitteet, toimintatavat ja merkityksen koulu yhteisölle.
- jakaa kiitosta ja antaa palautetta tukioppilaille ja ohjaajille.

Tukioppilasohjaajat

- vastaavat tukioppilaiden valinnasta ja huolehtivat, että tukioppilaat saavat vähintään 16 tunnin koulutuksen.
- varmistavat, että tukioppilaat osallistuvat tavoitteiden määrittelyyn ja toiminnan arviointiin.
- järjestävät säännöllisesti tukioppilaiden tapaamisia, joissa nuoret suunnittelevat toimintaa.
- huolehtivat, että koulun oppilaat ja opettajat tietävät, keitä tukioppilaat ovat.
- osallistuvat peruskoulutukseen, päivittävät osaamistaan ja tapaavat muita ohjaajia MLL:n tilaisuuksissa.

Tukioppilaat

- osallistuvat tavoitteiden määrittelyyn ja toiminnan arviointiin.
- suunnittelevat ja toteuttavat tavoitteiden mukaista toimintaa.
- osallistuvat kaikki mukaan ja ylläpitävät hyvää asennetta.
- ovat uusien oppilaiden tukena ja tutustuttavat seitsemäsluokkalaiset toisiinsa ja yläkouluun.
- muistavat huolehtia myös omasta koulunkäynnistään.

TUKIOPPILAAT TOIMIVAT

- 94 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat tutustuttavat seiskaluokkalaisia vuoden alussa.
- 81 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat tukevat seiskaluokkalaisia koko lukuvuoden ajan.
- 97 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat järjestävät teemapäiviä ja tapahtumia.
- 71 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät päivän-avauksia.
- 67 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät kummitunteja toisille oppilaille.
- 44 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ohjaavat välitunti-toimintaa.
- 45 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat mukana vanhempainilloissa.
- 50 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat mukana Koulurauhan julistuksessa.
- 25 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät KiVa Koulu -tunteja.
- 4 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat apuohjaajina koulun kerhoissa. (Luvut vuodelta 2014.)

Koulutusaineisto sisältää tietoa ja harjoituksia ryhmän toiminnan tukemiseen. Koulutuksessa käsitellään tukioppilaan roolia ryhmän jäsenenä, ohjaajana ja vaikuttajana. Aineistoon liittyy tehtäväkortteja, jotka voi ladata osoitteesta www.mll.fi/tukioppilastoiminta. Tukioppilastoiminnan lisäksi tehtäväkortteja voi hyödyntää perusopetuksessa ja nuorisotyössä.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

